

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
NILO JÄÄSKINEN IŠVADA,
pateikta 2012 m. kovo 1 d.¹

Byla C-522/10

Doris Reichel-Albert
prieš
Deutsche Rentenversicherung Nordbayern

(Sozialgericht Würzburg (Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Darbuotojų migrantų socialinė apsauga — Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas — Reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką, 44 straipsnio 2 dalis — Teisės į senatvės pensiją nagrinėjimas — Vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas — Kitoje valstybėje narėje įgyti laikotarpiai — Sąlygos — Reglamento (EB) Nr. 883/2004 5 straipsnis — Faktinių aplinkybių sulyginimo principas“

I – Įžanga

1. *Sozialgericht Würzburg* (Vokietija) Teisingumo Teismui pateikia klausimą dėl 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką², 44 straipsnio 2 dalies aiškinimo byloje tarp D. Reichel-Albert, Belgijoje pagimdžiusios ir auginusios vaikus Vokietijos pilietės, ir *Deutsche Rentenversicherung Nordbayern* (toliau – DRN), už senatvės draudimo teisinę sistemą Vokietijoje atsakingos institucijos.

2. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su sąlygomis, kai apskaičiuodama būsimą senatvės pensiją valstybė narė turi atsižvelgti į kitoje valstybėje narėje, kuriai tėvas nebepriskiriamas pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo³ II antraštinėje dalyje įtvirtintas kolizines normas, įgytus vaikui auginti skirtus laikotarpius. Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad pagal Vokietijos teisės aktus tokie laikotarpiai gali būti įskaityti, jei atitinkamas asmuo augindamas vaiką arba iki pat jam gimstant dirbo pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo, kai ši veikla priskiriama privalomųjų įmokų mokėjimo laikotarpiui.

3. Pateikti prejudiciniai klausimai anksčiau nenagrinėti, nes jais pirmą kartą prašoma išaiškinti Reglamento Nr. 987/2009 nuostatas, ypač jo 44 straipsnį. Ankstesnėje koordinavimo struktūroje, kurią sudarė 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje⁴, ir jį įgyvendinantis 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 574/72, nustatantis Reglamento

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — OL L 284, p. 1.

3 — OL L 166, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72.

4 — OL L 149, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35; atkreiptinas dėmesys, kad ši pirmą redakcija buvo daug kartų iš dalies keičiama.

Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką⁵, nebuvo nė vienos tokio paties turinio nuostatos. Iš Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio atsiradimo istorijos matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas jį įtvirtino atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo praktiką sprendimuose *Elsen*⁶ ir *Kauer*⁷, nes manė, kad reikia apibrėžti jos apimtį⁸.

4. Dėl pagrindinės bylos faktinių aplinkybių pirmiausia reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas yra atkreipęs dėmesį į prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytą Sąjungos teisės nuostatų taikymo laiko atžvilgiu problemą⁹. Iš tiesų reikia atsakyti į klausimą, ar pagrindinis procesas ir nagrinėjamos faktinės aplinkybės reguliuojami šiuo metu galiojančiomis reglamentuose Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 įtvirtintomis nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo teisės nuostatomis, ar ankstesnėmis reglamentuose Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 įtvirtintomis teisės nuostatomis.

5. Kadangi minėtą pirmą problemą Teisingumo Teismas turės išspręsti vertindamas, ar taikytinas Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis, jį reikia išaiškinti taip, kad būtų galima įvertinti prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytų nacionalinių teisės nuostatų suderinamumą su šiuo straipsniu. Vis dėlto tam pirmiausia reikia nustatyti, ar, vadovaujantis atitinkamuose įstatymuose įtvirtintomis kolizinėmis normomis, D. Reichel-Albert situacija turėtų būti reglamentuojama būtent Vokietijos teisės aktais ir ar ieškovės atveju buvo įvykdytos visos Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnyje įtvirtintos materialinės sąlygos.

6. Šioje išvadoje pateiksiu įvairias pagrindines ir papildomas hipotezes, jei Teisingumo Teismas nuspręstų netaikyti pirmojo mano siūlomo atsakymo.

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 883/2004

7. Reglamento Nr. 883/2004 tikslas koordinuoti nacionalines socialinės apsaugos sistemas. Nuo 2010 m. gegužės 1 d.¹⁰ jis pakeitė Reglamentą Nr. 1408/71, kuris buvo ne vieną kartą iš dalies keičiamas. Juo siekiama sutrumpinti ir supaprastinti ankstesnes teisės nuostatas, taip pat atsižvelgti į Teisingumo Teismo praktiką šioje srityje¹¹.

8. Minėto reglamento 5 straipsnyje „Vienodas požiūris į išmokas, pajamas, faktus ir įvykius“ nurodyta:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip <...>:

<...>

5 — OL L 74, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 83.

6 — 2000 m. lapkričio 23 d. sprendimas (C-135/99, Rink. p. I-10409).

7 — 2002 m. vasario 7 d. sprendimas (C-28/00, Rink. p. I-1343).

8 — Žr. Reglamento Nr. 987/2009 14 konstatuojamąją dalį, Europos Parlamento pozicijos, priimtos per pirmąjį svarstymą 2008 m. liepos 9 d., siekiant priimti minėtą Reglamentą (P6_TC1-COD(2006)0006), 13 konstatuojamąją dalį ir Y. Jorens ir F. Van Overmeiren „General Principles of Coordination in Regulation 883/2004“, *European Journal of Social Security*, 11, Nr. 1–2, 2009, p. 67.

9 — Žr. toliau pateikiamus Teisingumo Teismo klausimus, į kuriuos buvo prašoma atsakyti raštu iki posėdžio.

10 — Pagrindinis reglamentas Nr. 883/2004 įsigaliojo 2004 m. gegužės 20 d., tačiau taikomas tik nuo 2010 m. gegužės 1 d., kai įsigaliojo Įgyvendinimo reglamentas Nr. 987/2009.

11 — Žr. Reglamento Nr. 883/2004 3 konstatuojamąją dalį.

b) jeigu pagal kompetentingos valstybės narės teisės aktus laikoma, kad teisinės pasekmės atsirado dėl tam tikrų faktų arba įvykių, ta valstybė narė atsižvelgia į tokius faktus arba įvykius, atsiradusius bet kurioje valstybėje narėje, tartum jie būtų atsiradę jos teritorijoje.“

9. Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio, nustatančio „Bendrąsias taisykles“ ir įtvirtinto II antraštinėje dalyje „Taikytinų teisės aktų nustatymas“, 1 ir 3 dalyse nurodyta:

„1. Asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tie teisės aktai taikomi remiantis šioje antraštinėje dalyje numatytais nuostatomis.

<...>

3. Laikantis 12–16 straipsnių nuostatų:

a) vienoje valstybėje narėje pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantiems asmenims taikomi tos valstybės teisės aktai;

<...>

e) visiems kitiems asmenims, kuriems netaikomi a–d papunkčiai, taikomi tos valstybės narės, kurioje jie gyvena, teisės aktai, nepažeidžiant kitų šio reglamento nuostatų, garantuojančių jiems išmokas pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus.“

10. To paties reglamento 87 straipsnio, kuriame įtvirtintos „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“, 1–8 dalyse nurodyta:

„1. Pagal šį reglamentą neįgyjama jokių teisių iki jo įsigaliojimo.

2. Nustatant pagal šį reglamentą įgytas teises į išmokas, įskaitomi visi darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo arba gyvenimo laikotarpiai, įgyti pagal valstybės narės teisės aktus iki šio reglamento įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje dienos.

3. Laikantis 1 dalies nuostatų, pagal šį reglamentą įgyjama bet kuri teisė, netgi jeigu ji susijusi su draudiminiu įvykiu, įvykusi iki šio reglamento įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje dienos.

<...>

8. Jeigu pagal šio reglamento nuostatas asmeniui taikomi valstybės narės, kitos nei nustatyta pagal Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 II antraštinę dalį, teisės aktai, tie teisės aktai jam taikomi tol, kol nepasikeičia atitinkama padėtis, jei tik atitinkamas asmuo neprašo, kad jam galiotų pagal šio reglamento nuostatas taikomi teisės aktai. Prašymas per tris mėnesius nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos pateikiamas kompetentingai įstaigai tos valstybės narės, kurios teisės aktai taikomi pagal šio reglamento nuostatas, jeigu tos valstybės narės teisės aktai atitinkamam asmeniui turi būti taikomi nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos. Jei prašymas pateikiamas po nustatyto termino, minėtas pakeitimas įsigalioja nuo pirmos kito mėnesio dienos. <...>“

2. Reglamentas Nr. 987/2009

11. Reglamente Nr. 987/2009 nustatyta Reglamento Nr. 883/2004 įgyvendinimo tvarka.

12. Minėto reglamento 44 straipsnyje „Vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas“ įtvirtinta:

„1. Šiame straipsnyje „vaiko auginimo laikotarpis“ reiškia laikotarpį, kuris įskaitomas pagal valstybės narės pensijų teisės aktus arba dėl kurio prie pensijos pridedama papildoma išmoka tiesiogiai dėl tos priežasties, kad asmuo augino vaiką, neatsižvelgiant į metodą, kuris buvo naudojamas tiems laikotarpiams apskaičiuoti ir į tai, ar jie buvo įgyti auginant vaiką, ar pripažinti atgaline data.

2. Kai pagal valstybės narės, kuri yra kompetentinga pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį, teisės aktus neatsižvelgiama į vaiko auginimo laikotarpius, valstybės narės, kurios teisės aktai pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį buvo taikomi atitinkamam asmeniui, todėl, kad jis vykdė veiklą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo tuo metu, kai pagal tuos teisės aktus imta atsižvelgti į vaiko auginimo laikotarpį atitinkamo vaiko atžvilgiu, įstaiga ir toliau yra atsakinga už tai, kad būtų atsižvelgta į šį laikotarpį kaip į vaiko auginimo laikotarpius pagal jos pačios teisės aktus, taip tarsi šis vaikas buvo auginamas jos teritorijoje. <...>“

13. Reglamento Nr. 987/2009 93 straipsnyje „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ nurodoma:

„Pagrindinio reglamento 87 straipsnis taikomas atvejams, kuriems taikomas įgyvendinimo reglamentas.“

B – *Nacionalinė teisė*

14. Vokietijos socialinio draudimo kodekso VI knygos (*Sozialgesetzbuch*, toliau – SGB VI) 56 straipsnyje „Vaiko auginimo laikotarpiai“ nurodyta:

„1. Vaiko auginimo laikotarpiai yra vaikui auginti trejus pirmuosius jo gyvenimo metus skirti laikotarpiai. Auginimo laikotarpis įskaitomas vienam iš vaiko tėvų (I knygos 56 straipsnio 1 dalies pirmo sakinio 3 punktas ir 3 dalies 2 ir 3 punktai), jeigu:

- 1) auginimo laikotarpis priskirtinas tam tėvui;
- 2) vaikas buvo auginamas Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje arba auginimą galima prilyginti tokiam auginimui ir
- 3) šiam tėvui galimas pripažinimas.

<...>

3. Auginimas pripažįstamas vykusiu Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje, jei auginantis tėvas joje nuolat gyveno su vaiku. Auginimui Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje prilyginama situacija, kai auginantis tėvas su vaiku nuolat gyveno užsienyje ir auginamas vaiką arba prieš pat jam gimstant reikiamą laikotarpį mokėjo privalomąsias įmokas dirbdamas pagal darbo sutartį arba vykdydamas savarankišką veiklą. Jei sutuoktiniai arba partneriai kartu gyvena užsienyje, tai taikoma ir kai auginančio tėvo sutuoktinis arba partneris tokį reikiamą laikotarpį mokėjo privalomąsias socialinio draudimo įmokas arba jų nemokėjo tik todėl, kad buvo priskirtas prie 5 straipsnio 1 ir 4 dalyse apibrėžtos asmenų grupės arba buvo atleistas nuo privalomojo draudimo.

<...>

5. Vaiko auginimo laikotarpis prasideda praėjus mėnesiui nuo jo gimimo ir baigiasi po 36 kalendorinių mėnesių. <...>“

15. SGB VI 57 straipsnyje „įskaitomi laikotarpiai“ įtvirtinta:

„Vaikui auginti, kol jam sukaks dešimt metų, skirtas laikotarpis įskaitomas vienam iš jo tėvų, jei šiuo laikotarpiu įvykdomos ir auginimo laikotarpio pripažinimo sąlygos. <...>“

16. SGB VI 249 straipsnio 1 dalyje „Vaiko auginimui priskiriami įmokų laikotarpiai“ nurodyta, kad „iki 1992 m. sausio 1 d. gimusio vaiko auginimo terminas baigiasi praėjus 12 kalendorinių mėnesių po gimimo mėnesio.“

III – Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

17. Iki 1980 m. birželio 30 d. D. Reichel-Albert pagal darbo sutartį dirbo ir gyveno Vokietijos Federaciniėje Respublikoje. Vėliau ji iš šios valstybės gavo bedarbio pašalpą; šios pašalpos mokėjimas baigėsi 1980 m. spalio 10 dieną.

18. Nuo 1980 m. liepos 1 d. iki 1986 m. birželio 30 d. ji su sutuoktiniu gyveno Belgijoje, kur jis dirbo pagal darbo sutartį. Pora turi du vaikus, gimusius Belgijoje atitinkamai 1981 m. gegužės 25 d. ir 1984 m. spalio 29 dieną.

19. Nuo 1984 m. sausio 1 d. ji mokėjo savanoriškas įmokas senatvės draudimo teisinei sistemai Vokietijoje.

20. 1986 m. liepos 1 d. D. Reichel-Albert, jos sutuoktinis ir jų vaikai buvo oficialiai pripažinti gyvenančiais Vokietijoje.

21. 2008 m. rugpjūčio 12 d. ir spalio 28 d. sprendimais DRN atmetė D. Reichel-Albert prašymą įskaityti ir pripažinti jai gyvenant Belgijoje įgytus vaikams auginti skirtus laikotarpius ir „įskaitomus laikotarpius“ motyvuodama tuo, kad tuomet vaikai buvo auginami užsienyje. Laikotarpiais, į kuriuos reikia atsižvelgti kaip į vaiko auginimo laikotarpius, pripažinti tik laikotarpiai nuo 1986 m. liepos 1 d., kai šeima vėl buvo oficialiai įregistruota Vokietijoje. 2008 m. gruodžio 1 d. D. Reichel-Albert pateikė skundą, o jį DRN atmetė 2009 m. sausio 29 d. priimtu sprendimu.

22. DRN sprendimuose nurodoma, kad ieškovės gyvenimo Belgijoje laikotarpiu būtinas ryšys su profesiniu gyvenimu Vokietijoje nebuvo išlaikytas nei su pačia D. Reichel-Albert, nei su jos sutuoktiniu susijusių darbo santykių pagrindu, nes nuo D. Reichel-Albert darbo pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbančio asmens laikotarpio, į kurį įskaitomas nedarbo laikotarpis, pabaigos iki auginimo laikotarpio pradžios praėjo daugiau kaip vienas mėnuo.

23. 2009 m. vasario 13 d. ieškiniu D. Reichel-Albert kreipėsi į *Sozialgericht Würzburg* prašydama panaikinti 2009 m. sausio 29 d. dėl skundo priimtą sprendimą ir įpareigoti DNR įskaityti laikotarpį nuo 1981 m. gegužės 25 d. iki 1986 m. birželio 30 d., kalbant apie pirmą vaiką, ir laikotarpį nuo 1984 m. spalio 29 d. iki 1986 m. birželio 30 d., kalbant apie antrąjį. Grįsdama savo ieškinį ji nurodė minėtus sprendimus *Elsen* ir *Kauer* ir pažymėjo, kad nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo visiškai išvykusi iš Vokietijos į Belgiją.

24. Šalys nesutiko su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlymu susitari pripažinti auginimo laikotarpius nuo 1984 m. sausio 1 d., kai D. Reichel-Albert savanoriškai mokėjo įmokas senatvės draudimo teisinei sistemai Vokietijoje.

25. *Sozialgericht Würzburg* nusprendė, kad, kartu vertinant SGB VI 56 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalį, D. Reichel-Albert nei Vokietijoje, nei Belgijoje negalėjo būti pripažinti ginčijami vaikų auginimo laikotarpiai, nes tomis dienomis, kai abiejų vaikų atveju buvo pradėti įskaityti minėti laikotarpiai, ji nevykdė jokios veiklos pagal darbo sutartį arba kaip

savarankiškai dirbantis asmuo, taip ieškovė nukentėjo, nes naudojosi pagal SESV 21 straipsnį jai pripažįstama teise laisvai judėti ir gyventi Sąjungos teritorijoje. Šiomis aplinkybėmis *Sozialgericht Würzburg* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar reglamento [Nr. 987/2009] 44 straipsnio 2 dalies nuostatą reikia aiškinti taip, kad ji draudžia valstybės narės tvarką, pagal kurią kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje įgyti vaiko auginimo laikotarpiai pirmoje valstybėje narėje įgytais vaiko auginimo laikotarpiais gali būti pripažinti tik tuomet, jei vaiką auginantis tėvas (motina) su vaiku nuolat gyveno užsienyje ir mokėjo privalomasias įmokas auginamas vaiką ar prieš pat jam gimstant, nes toje šalyje vykdė veiklą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo, arba tuomet, kai, sutuoktiniams ar partneriams užsienyje gyvenant kartu, vaiką auginančio tėvo (motinos) sutuoktinis ar partneris mokėjo tokias privalomasias įmokas arba jų nemokėjo tik dėl to, kad jis ar ji priklausė SGB VI 5 straipsnio 1 ir 4 dalyse apibrėžtai asmenų grupei arba buvo atleistas (-a) nuo privalomojo draudimo mokesčių pagal SGB VI 6 straipsnį (SGB VI 56 straipsnio 3 dalies 2 ir 3 sakiniai; 57 straipsnis; 249 straipsnis)?“

2. Ar reglamento [Nr. 987/2009] 44 straipsnio 2 dalies nuostatą, neatsižvelgiant į tekstą, reikia aiškinti taip, kad išskirtiniais atvejais reikia įskaityti vaiko auginimo laikotarpius, net jei nevykdoma veikla pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbančio asmens veikla, jei priešingu atveju pagal atitinkamus teisės aktus jie nebūtų įskaityti nei kompetentingoje valstybėje narėje, nei kitoje valstybėje narėje, kurioje auginamas vaikas nuolat gyveno asmuo?“

26. *Sozialgericht Würzburg* prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje buvo užregistruotas 2010 m. lapkričio 9 dieną.

27. Teisingumo Teismui buvo pateiktos ieškovės pagrindinėje byloje D. Reichel-Albert, atsakovės pagrindinėje byloje DRN, Vokietijos Federacinės Respublikos, Austrijos Respublikos ir Europos Komisijos rašytinės pastabos.

28. 2011 m. spalio 27 d. išsiųstame laiške Teisingumo Teismas pateikė tokį klausimą, į kurį buvo prašoma atsakyti raštu iki posėdžio:

„Pagrindinės bylos šalys ir kitos suinteresuotosios šalys kviečiamos pateikti savo pastabas dėl to, ar reglamento [Nr. 987/2009] 44 straipsnis taikytinas pagrindinės bylos situacijai, susijusiai su pateiktu prašymu dėl vaiko auginimo laikotarpių galiojant Reglamentui Nr. 1408/71 įskaitymo.“

Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Vokietijos Federacinė Respublika savo pastabų 21 punkte pažymėjo, jog Reglamento Nr. 883/2004 nuostatos, įsigaliojusios tą pačią dieną kaip Reglamentas Nr. 987/2004, netaikytinos laikotarpiu, kurį D. Reichel-Albert skyrė savo vaikams auginti.“

29. D. Reichel-Albert, DRN, Vokietijos vyriausybė ir Komisija pateikė pastabas atsakydamos į Teisingumo Teismo pateiktą klausimą.

30. 2012 m. sausio 12 d. posėdyje dalyvavo tik Vokietijos vyriausybė ir Komisija.

IV – Vertinimas

A – *Ižanginės pastabos*

31. Reikia pažymėti, kad atitinkamuose Vokietijos teisės aktuose numatyti du vaiko auginimo laikotarpio įskaitymo senatvės pensijų teisinėje sistemoje mechanizmai:

- taikant pirmąjį vaikui auginanti skirti laikotarpiai (*Kindererziehungszeiten*) pripažįstami privalomųjų įmokų senatvės pensijų teisinei sistemai laikotarpiais, todėl minėtus laikotarpius galima įskaityti apskaičiuojant nedarbingumo laikotarpį, būtiną norint gauti senatvės pensiją,
- taikant antrąjį numatyti laikotarpiai, į kuriuos reikia atsižvelgti (*Berücksichtigungszeiten*), dėl kurių neatsiranda teisė į pensiją, bet kurie įskaitomi apskaičiuojant tam tikrus nedarbingumo laikotarpius ir išsaugo ribotai savo poreikiais pasirūpinti galintiems asmenims pripažįstamą apsaugą bei turi teigiamą įtaką laikotarpiais, kai nemokamos įmokos, priskiriamai vertei.

32. Visų pirma norėčiau pažymėti, kad bandydamas atsakyti į du Teisingumo Teismui pateiktus klausimus nuosekliai nesilaikysiu šiems klausimams būdingos vidinės struktūros. Iš tiesų manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neišnagrinėjo Reglamento Nr. 987/2009 taikymo problemos, kurią būtina išspręsti prieš pradėdant nagrinėti bylą iš esmės.

B – *Dėl Reglamento Nr. 987/2009 taikymo „ratione temporis“*

33. Dėl šio dalyko vienas po kito kyla du klausimai. Pirmia, reikia nustatyti, ar minėto reglamento taikymo laiko atžvilgiu sritis gali apimti procesą pagrindinėje byloje, ir, jei taip, antra, reikia atsakyti, ar ji gali apimti faktines aplinkybes, dėl kurių gali atsirasti teisė į ginčijamą socialinę lengvatą, t. y. vaikų auginimo laikotarpių įskaitymą pagal Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnį¹².

34. Reikia pažymėti, kad Austrijos vyriausybė pabrėžė, jog dviejuose Teisingumo Teismui pateiktuose klausimuose nurodomas tik Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis, nors procesas pagrindinėje byloje prasidėjo prieš šio dokumento įsigaliojimą 2010 m. gegužės 1 dieną. Iš tiesų D. Reichel-Albert 2009 m. vasario 13 d. pateikė skundą dėl DRN sprendimų, įskaitant paskutinį, 2009 m. sausio 29 d. priimtą, sprendimą, kuriuo buvo atmesti jos reikalavimai.

35. Vokietijos vyriausybė pažymėjo, kad Reglamento Nr. 883/2004 nuostatos, kuriose daroma nuoroda į Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnį, nebuvo taikomos laikotarpiu, kurį D. Reichel-Albert skyrė vaikams auginti, ir atkreipė dėmesį, jog ginčijamas laikotarpis tęsėsi nuo 1981 m. iki 1986 m., nes Pagrindinis reglamentas Nr. 883/2004 taikomas tik nuo 2010 m. gegužės 1 d., kai įsigaliojo jo įgyvendinimo reglamentas.

36. Teismo praktikoje nuolat primenama apie Teisingumo Teismo ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą jam teikiančių nacionalinių teismų aiškų funkcijų atskyrimą. Vadovaujantis šiuo atskyrimu, Teisingumo Teismui draudžiama priimti sprendimą dėl konkretaus Sąjungos teisės taikymo atitinkamu atveju¹³. Vis dėlto, jei paaiškėja, kad Sąjungos teisės nuostata nebuvo taikytina klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms, nereikia atsakyti į klausimą dėl šios nuostatos aiškinimo¹⁴.

12 — Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos minėtų laikotarpių apibrėžtys pagal šį dokumentą ir jos yra ypač naudingos, nes įvairiose valstybėse narėse šios sampratos skiriasi.

13 — Žr., pvz., 1968 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Salgoil* (13/68, Rink. p. 661) ir 2008 m. liepos 10 d. Sprendimo *Feryn* (C-54/07, Rink. p. I-5187) 19 punktą ir nurodytą teismo praktiką.

14 — 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Pascoal & Filhos* (C-97/95, Rink. p. I-4209) 22 ir paskesni punktai.

37. Reglamentais Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 įtvirtinta nauja struktūra iš esmės turėjo būti pradėta taikyti nedelsiant nuo 2010 m. gegužės 1 d., panaikinant reglamentus Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72, ir ateityje, o ne atgaline data. Tai matyti iš Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio¹⁵ ir Reglamento Nr. 987/2009 93 straipsnio, kuriame nurodomas minėtas Reglamento Nr. 883/2004 straipsnis.

38. Nors buvo pradėtas taikyti Reglamentas Nr. 883/2004, kai kurios situacijos toliau buvo reguliuojamos Reglamentu Nr. 1408/71 pagal pereinamojo laikotarpio nuostatas, pvz., įtvirtintas Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio 8 dalyje dėl II antraštinėje dalyje numatytų kolizinių normų ir Reglamento Nr. 987/2009 94 straipsnyje dėl prašymų skirti pensijas patenkinimo¹⁶. Šiomis pereinamojo laikotarpio nuostatomis siekiama suteikti galimybę tam tikra apimtimi įskaityti ankstesnius įvykius, turinčius ilgalaikių pasekmių, pripažįstant, kad su tokiais išmokomis kaip senatvės pensijos susijusios teisės yra skirtingo pobūdžio, o tai lemia, jog nuo teisę į pensiją suteikiančio laikotarpio arba faktinių aplinkybių iki laikotarpio, kai su tuo susijusiomis teisėmis bus realiai pasinaudota, gali praėti daug metų ar net dešimtmečių. Tam tikra prasme tai yra „ateities teisės“ ir ši samprata gerai žinoma Vokietijos socialinės apsaugos teisėje (*Anwartschaftsrecht*).

39. Iš Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio 3 dalies matyti, kad jei socialines išmokas pateisinantis draudžiamasis įvykis įvyksta minėto reglamento taikymo laikotarpiu, teisė pasinaudoti šiomis išmokomis įgyjama ir jeigu ji susijusi su įvykiais, įvykusiais iki šio reglamento taikymo pradžios. Remiantis Reglamento Nr. 987/2009 93 straipsniu, minėtas principas taikomas ir šiam reglamentui. Prie tokios išvados galima prieiti ir vertinant nusistovėjusią teismo praktiką, pagal kurią netaikymo atgaline data principas nedraudžia, kad nauja taisyklė nedelsiant būtų taikoma dabartinės situacijos, prasidėjusios galiojant ankstesnei taisyklei, ateities pasekmėms¹⁷. Tai reikštų, kad D. Reichel-Albert nuo 2010 m. gegužės 1 d. galėjo remtis Reglamento Nr. 987/2009 nuostatomis prašydama įskaityti laikotarpius, kai ji augino vaikus, apskaičiuojant jos senatvės pensijos išmokas. Jei būtų laikomasi tokių argumentų, Reglamentas Nr. 987/2009 nebūtų taikomas atgaline data, bet juo, įvertinant suinteresuotojo asmens būsimas senatvės pensijos išmokas, būtų atsižvelgta į faktines aplinkybes, įvykusias iki šio reglamento įsigaliojimo¹⁸.

40. Bet kuriuo atveju manau, kad, atsižvelgiant į tai, jog reglamentai Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 taikytini tik nuo 2010 m. gegužės 1 d., t. y. vėlesnės datos, palyginti ne tik su faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių atsiranda teisė į reikalaujamą socialinę išmoką, bet ir su data, kai D. Reichel-Albert ginčijo DRN sprendimus atmesti jos prašymus, bei data, kai ieškovė pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme dėl šių sprendimų, pagrindinėje byloje minėti reglamentai negali būti taikytini *ratione temporis*¹⁹.

41. Kadangi Reglamentas Nr. 987/2009 netaikytinas, prejudiciniai klausimai dėl jo 44 straipsnio aiškinimo man atrodo hipotetiniai, nes atsakymai į juos nepadės išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamos bylos. Todėl manau, kad Teisingumo Teismui į juos nereikia atsakyti.

15 — Pagal Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio 1 dalį „neįgyjama jokių teisių iki jo įsigaliojimo“.

16 — Manau, kad ši nuostata nesvarbi šioje byloje, susijusioje ne su senatvės pensijos panaikinimu, bet su teisės į pensiją įvertinimu, vykdomu DRN sprendimais, kurie, remiantis diskusijomis posėdyje, nors potencialiai gali kurti teisę ir įgyti privalomąją galią, tačiau taikytini ateityje, t. y., rodos, remiantis nacionalinės bylos medžiaga, maždaug po 12 metų.

17 — Žr. 1986 m. liepos 10 d. Sprendimo *Licata prieš CES* (270/84, Rink. p. 2305) 31 punktą, 2003 m. sausio 21 d. Sprendimo *Vokietija prieš Komisiją* (C-512/99, Rink. p. I-845) 46 punktą ir nurodytą teismo praktiką bei generalinio advokato F.G. Jacobs išvados, pateiktos minėtoje byloje *Kauer*, 65 ir paskesnius punktus.

18 — Tai neatsako į klausimą, kiek Reglamentas Nr. 987/2009 galėtų paveikti iki jo įsigaliojimo priimtų DRN sprendimų teisinę galią.

19 — Neatmetu galimybės, kad galėtų būti nacionalinių nuostatų, pagal kurias galimas kitoks požiūris, bet manau, jog visi Reglamento Nr. 987/2009 taikymo *ratione temporis* ir jo poveikio laiko atžvilgiu klausimo aspektai reglamentuoti šiame reglamente įtvirtintomis pereinamojo laikotarpio nuostatomis.

42. Vis dėlto papildomai norėčiau pateikti atsakymą, jei Teisingumo Teismas nepritarų mano vertinimui šiuo išankstiniu klausimu ir nuspręstų, kad nagrinėjama situacija patenka į Reglamento Nr. 987/2009 taikymo sritį *ratione temporis*.

C – Dėl galimo Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio taikymo

1. Pagrindiniai aiškinimo principai

43. Neginčijama, kad reglamentais Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009²⁰ siekiama ne suderinti ir netgi ne suartinti, bet tik koordinuoti valstybių narių sukurtas socialinės apsaugos sistemas, todėl jais nekeičiama valstybių narių kompetencija šioje srityje, žinoma, jei jos veikia nepažeisdamos Sąjungos teisės ir pirmiausia laikydamosi minėtų reglamentų tikslų bei EB sutarties nuostatų dėl laisvo asmenų judėjimo²¹.

44. Vienas iš nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo sistemos pagrindinių principų yra vienos valstybės teisės aktų taikymo principas, apibrėžtas Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 1 dalyje. Juo siekiama išvengti iš valstybių narių teisės aktų sąveikos kylančių problemų, kai tokios kolizijos yra pozityvaus pobūdžio, t. y. atitinkamai situacijai taikytini keli įstatymai²², arba negatyvaus pobūdžio, t. y. jei netaikytinas joks įstatymas.

45. Be to, vienas iš pagrindinių principų, kuriais reikia grįsti reglamentų Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 aiškinimą, yra, jog, vadovaujantis nusistovėjusia teismų praktika socialinės apsaugos srityje, apdraustieji negali reikalauti, kad jų persikėlimas į kitą valstybę narę neturėtų įtakos išmokų, į kurias jie galėjo pretenduoti savo kilmės valstybėje, rūšiai arba lygiui²³. Faktinė aplinkybė, kad naudojimasis judėjimo laisve šioje srityje gali neturėti neutralaus pobūdžio, t. y. kiekvienu atveju gali būti daugiau ar mažiau palankus arba nepalankus, tiesiogiai kyla iš to, jog buvo išlaikyti įvairių valstybių narių teisės aktams būdingi skirtumai.

46. Papildomai reikia pažymėti, kad reglamentų Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 negalima aiškinti atsižvelgiant į ekonominį rezultatą, kylantį iš pagrindinėje byloje pritaikius kolizinę normą parinktos materialinės teisės taikymo, nebent toks konkretaus poveikio nagrinėjimas yra numatytas viename iš minėtų reglamentų, ypač jei teisės nuostatoje įtvirtinta suinteresuotųjų asmenų teisė pasirinkti jų atveju taikytinus teisės aktus. Pagal šiuos reglamentas taikytinu pripažintas įstatymas vienu atveju galėtų būti naudingas tam tikram asmeniui ir, atvirkščiai, nenaudingas asmenims, kurių faktinė situacija kitokia.

47. Vadovaujantis Teisingumo Teismo anksčiau, visų pirma, minėtame Sprendime *Kauer* taikytu požiūriu, reikia laikytis tokio dviejų vienas po kito einančių atskirų etapų samprotavimo metodo. Pirmajame etape taikomos Sąjungos teisės nuostatos, susijusios su kompetentingos valstybės narės ir taikytinų teisės aktų nustatymu, neatsižvelgiant į įvairių suinteresuotųjų valstybių narių teisės aktų taikymo išplaukiančius rezultatus. Antrajame vertinimo etape nagrinėjama, ar išmokos arba lengvatos

20 — Šiuos du vienas kitą papildančius dokumentus sieja tai, kad pagrindų reglamento supratimo elementus galima rasti įgyvendinimo reglamente ir atvirkščiai.

21 — Pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Kauer* 26 punktą dėl sąlygų, su kuriomis valstybių narių teisės aktuose siejamas atitinkamo laikotarpio pripažinimas prilygstančių įprastiems draudimo laikotarpiams, ir 2011 m. kovo 3 d. Sprendimo *Tomaszewska* (C-440/09, Rink. p. I-1033) 26 ir 27 punktus dėl sąlygų, kurios minėtuose teisės aktuose įtvirtintos dėl įsidarbinimo arba draudimo laikotarpių sandaros.

22 — Kelių nacionalinių teisės aktų, susijusių su ta pačia išmoka, taikymas tuo pačiu metu neįmanomas, siekiant išvengti iš to galinčių kilti sunkumų (1986 m. birželio 12 d. Sprendimo *Ten Holder*, 302/84, Rink. p. 1821, 21 punktas), bet apdraustasis socialiniu draudimu gali vienu metu pasinaudoti įvairaus pobūdžio išmokomis, pvz., senatvės pensija ir socialinėmis išmokomis, kurioms taikomi skirtingi teisės aktai (2008 m. gegužės 20 d. Sprendimo *Bosmann*, C-352/06, Rink. p. I-3827, 31 punktas).

23 — Visų pirma žr. 2006 m. kovo 9 d. Sprendimo *Piatkowski* (C-493/04, Rink. p. I-2369) 34 punktą; 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *van Delft ir kt.* (C-345/09, Rink. p. I-9879) 100 punktą ir nurodytą teismo praktiką bei minėtoje byloje mano pateiktos išvados 72 punktą.

suteikimo sąlygos, pvz., atsižvelgimas į vaikų auginimo laikotarpį, nepažeidžia Sąjungos teisės, t. y. atitinka reglamentų Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 nuostatas ir (arba) pagrindines laisves. Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnio, kuriame įtvirtintas išmokų, pajamų ir įvykių sulyginimo principas, taikymas yra reikšmingas tik šiame paskutiniame etape.

48. Tai reiškia, kad šioje byloje į klausimą, ar Vokietijos teisės aktai iš esmės atitinka Sąjungos teisę, pirmiausia, nagrinėjamus reglamentus, reikia atsakyti tik antrame etape, t. y. jau priėmus sprendimą dėl taikytinų teisės aktų.

2. Kompetentingos valstybės narės ir taikytinų teisės aktų nustatymas

49. Pirmiausia reikia pažymėti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepakankamai aiškus ir nuoseklus, ypač lyginant antrojo klausimo apimtį ir pateikiamus su šiuo klausimu susijusius motyvus. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai nenurodo, ar, jo manymu, turėtų būti taikomi Belgijos, ar Vokietijos teisės aktai, nes, viena vertus, pripažįsta, kad Belgijos teisės aktai būtų taikytini vadovaujantis Reglamento Nr. 883/2004 II antraštine dalimi, bet, kita vertus, grindžia savo antrąjį klausimą hipoteze, jog pagal tas pačias nuostatas Belgijos Karalystė nėra kompetentinga valstybė narė.

50. Bet kuriuo atveju, vadovaujantis Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu vienos valstybės narės taikytinų teisės aktų principu, galimi tik šie du taikytinų teisės aktų variantai.

51. Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalyje, kurią prašoma išaiškinti šioje byloje, kiek tai susiję su vaiko auginimo laikotarpių įskaitymu, daroma nuoroda į „valstybės narės, kuri yra kompetentinga pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį [t. y. Reglamento Nr. 883/2004 11 ir paskesnius straipsnius] teisės aktus“. Šiame straipsnyje pateikiama nuoroda į Reglamente Nr. 883/2004 įtvirtintas kolizines normas įpareigoja visų pirma nustatyti, ar šiuo atveju D. Reichel-Albert Belgijoje įgytų auginimo laikotarpių įskaitymas turi būti reguliuojamas Belgijos, ar Vokietijos teisės aktų, nes ieškovei Belgijoje niekada nedirbo ir prieš daug mėnesių nustojo dirbti Vokietijoje²⁴.

52. Vadovaudamasis Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktu, kuriame numatyta, kad nedirbantiems asmenims taikomi tos valstybės narės, kurioje jie gyvena, teisės aktai, ir įvertindamas galimas ieškovei palankesnes šio reglamento nuostatas, dėl toliau pateikiamų priežasčių manau, jog pritaikius minėtą reglamentą D. Reichel-Albert situacija turi būti reglamentuojama Belgijos teisės aktų.

53. Vis dėlto reikia priminti, kad Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio 8 dalyje, taikomoje ir Reglamentu Nr. 987/2009 reguliuojamoms situacijoms²⁵, įtvirtintos specialiosios pereinamojo laikotarpio nuostatos, susijusios su pagrindinio reglamento II antraštine dalyje numatytomis kolizinėmis normomis. Minėtame straipsnyje numatyta, kad pereinamasis laikotarpis, kai bet kuriam asmeniui, kuriam taikomi kitos valstybės narės, nei nustatyta pagal Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinę dalį, teisės aktai, tie teisės aktai jam taikomi iki atitinkamos padėties pasikeitimo. Ši bendra taisyklė taikytina D. Reichel-Albert, nes ji valstybės narės, kurios teisės aktai taikytini pagal Reglamentą Nr. 883/2004, kompetentingai institucijai nepateikė prašymo taikyti išimtį per numatytą trijų mėnesių terminą, skaičiuojamą nuo 2010 m. gegužės 1 d. Taigi manau, kad ieškovės situacijai taikytini valstybės narės, nustatytos taikant Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinę dalį, įstatymai.

24 — Šioje byloje nereikšminga Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 3 dalis, kurioje numatyta, kad šio straipsnio 2 dalis netaikoma, jei atitinkamam asmeniui taikomi ar praddami taikyti kitos valstybės narės teisės aktai dėl to, jog jis pagal darbo sutartį ar kaip savarankiškai dirbantis asmuo vykdo veiklą.

25 — Pagal Reglamento Nr. 987/2009 93 straipsnį.

54. Vis dėlto manau, kad pritaikius naujame pagrindiniame reglamente įtvirtintas kolizines normas būtų parinkti tie patys, t. y. valstybės, kurioje klostantis ginčijamoms faktinėms aplinkybėms gyveno savo veiklą nutraukęs asmuo, teisės aktai, nes, mano nuomone, reikšmingų teisės nuostatų – atitinkamai Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies f punkto²⁶ ir Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punkto – turinys iš esmės sutampa.

55. Žinoma, galima suabejoti, ar dėl su taikymu laiko atžvilgiu susijusių priežasčių šioje byloje taikytinas Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies f punktas. Iš tiesų minėtu f punktu straipsnis buvo papildytas tik 1991 m.²⁷, o nagrinėjami vaikų auginimo laikotarpiai baigėsi anksčiau, t. y. 1986 m. birželio 30 d., kai D. Reichel-Albert ir jos šeima grįžo į Vokietiją. Iš minėto Sprendimo *Kauer* 31 punkto, vertinamo kartu su toje byloje generalinio advokato F.G. Jacobs išreikšta pozicija²⁸, galima susidaryti įspūdį, kad reikia vadovautis vaikų auginimo laikotarpiu galiojusia Reglamento Nr. 1408/71 redakcija.

56. Vis dėlto manau, kad pažymėdamas, jog „net darant prielaidą, kad reikia atsižvelgti į 13 straipsnio 2 dalies f punktą, kuriuo Reglamentas Nr. 1408/71 buvo papildytas priimant Reglamentą Nr. 2195/91, t. y. praėjus daug metų po L. Kauer savo vaikų auginimui Belgijoje skirtų laikotarpių“, Teisingumo Teismas pabrėžė didelį, 20 metų, skirtumą tarp atitinkamų laikotarpių ir naujos kolizinės normos nustatymo minėtoje byloje, nes vaikai gimė laikotarpiu nuo 1966 m. iki 1969 m. Šioje byloje, kaip ir minėtoje byloje *Elsen*, nuo vaikų gimimo datų – 1981 m. ir 1984 m. – iki Reglamento Nr. 1408/71 pakeitimo praėjo mažiau laiko. Sprendime *Elsen* Teisingumo Teismas formaliai neatmetė Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies f punkto reikšmingumo, bet pabrėžė, kad suinteresuotajam asmeniui buvo toliau taikomi įsidarbinimo valstybės teisės aktai, taip pateisindamas šios specialiosios nuostatos netaikymą. Manau, kad Teisingumo Teismas minėtos nuostatos netaikymą tuo pačiu pagrindu pateisino ir Sprendime *Kauer*. Reikia priminti, kad minėtame f punkte įtvirtinta kolizinė norma iš tiesų yra tik papildoma, nes ji skirta gyvenamosios vietos valstybės teisei nustatyti tik jei netaikytini jokie kiti teisės aktai, įskaitant įsidarbinimo valstybės teisės aktus, kurie pripažįstami pagrindiniais. Šios nuostatos tikslas išvengti teisės spragos, susijusios su neigiamą įstatymų kolizija, dėl kurios apdraustasis, pasinaudojęs judėjimo Sąjungoje laisve, netektų socialinės apsaugos pagal vienos valstybės narės sistemą, kai jam netaikytina kitos valstybės narės sistema²⁹.

57. Manau, kad Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies f punkto redakcija, galiojusi 1991 m., gali būti taikytina D. Reichel-Albert situacijai *ratione temporis*, jei įvykdomos šioje nuostatoje įtvirtintos materialinės sąlygos. Taigi manyčiau, kad pagal minėtą nuostatą D. Reichel-Albert yra „[asmuo], kuriam [nustojų] galioję valstybės narės teisės aktai, kol bus pradėti taikyti kitos valstybės narės teisės aktai, pagal vieno iš aukščiau nurodytų [13 straipsnio] papunkčių taisyklės arba pagal vieną iš [Reglamento Nr. 1408/71] 14–17 straipsniuose nurodytų išimčių ar specialių nuostatų“, kitaip, nei buvo minėtose bylose *Elsen* ir – nors ir ne taip aiškiai – *Kauer*.

58. Iš tiesų dviejose minėtose ankstesnėse bylose suinteresuotųjų asmenų situacijos vis dar buvo reguliuojamos valstybės, kurioje jie dirbo gimus vaikams ir juos auginant. U. Elsen atveju Vokietijos teisės aktai jai toliau buvo taikytini kaip įsidarbinimo valstybės įstatymai, nors ji persikėlė gyventi į Prancūziją likus trims metams iki vaiko gimimo, nes U. Elsen tęsė profesinę veiklą Vokietijoje kaip užsienio valstybės darbuotoja. L. Kauer iš tikrųjų nebedirbo Austrijoje ilgą laiką iki trijų jos vaikų gimimo, bet laikotarpiais, kai ji nevykdė jokios profesinės veiklos, nes augino tris vaikus, jai buvo

26 — Šioje nuostatoje įtvirtinta, kad „asmeniui, kuriam nustoją galioję valstybės narės teisės aktai, kol bus pradėti taikyti kitos valstybės narės teisės aktai, pagal vieno iš aukščiau nurodytų papunkčių taisyklės arba pagal vieną iš 14–17 straipsniuose nurodytų išimčių ar specialių nuostatų, taikomos valstybės narės, kurios teritorijoje jis gyvena, teisės aktų nuostatos“.

27 — 1991 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentu Nr. 2195/91, iš dalies keičiančiu Reglamentą Nr. 1408/71 ir Reglamentą Nr. 574/72 (OL L 206, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 83).

28 — Žr. išvados byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Kauer*, 49 punktą.

29 — Žr. 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *van Pommeren-Bourgoniën* (C-227/03, Rink. p. I-6101) 34 ir 35 punktus bei nurodytą teismo praktiką.

taikomi šios valstybės teisės aktai³⁰, nes ji įsikūrė Belgijoje tik gimus paskutiniam vaikui. Teisingumo Teismas pripažino buvus „glaudų“ ryšį Sprendime *Elsen* (26 punktą) ir tiesiog „pakankamą“ ryšį Sprendime *Kauer* (32 punktą) tarp nagrinėjamų auginimo laikotarpių ir valstybėje narėje, iš kurios buvo reikalaujama skirti papildomą išmoką prie senatvės pensijos, dėl vykdytos profesinės veiklos įgytų draudimo laikotarpių.

59. Kita vertus, D. Reichel-Albert atveju manytina, kad nėra pakankamo ryšio tarp jos draudimo laikotarpių Vokietijoje iki darbo netekimo 1980 m. birželio 30 d., pažymint, jog ieškovė gaudavo šios valstybės bedarbio išmokas iki 1980 m. spalio mėn., ir laikotarpių, kai ji augino 1981 m. gegužės 25 d. ir 1984 m. spalio 29 d. gimusius vaikus, atsižvelgiant į tai, kad D. Reichel-Albert su vyru nuo 1980 m. liepos 1 d. buvo įsikūrę Belgijoje, kur gimė minėti du vaikai ir jos sutuoktinis, kaip darbuotojas, mokėdavo socialinio draudimo įmokas³¹. Kadangi, mano manymu, valstybės narės, kurioje D. Reichel-Albert vykdė profesinę veiklą, t. y. Vokietijos, teisės aktai jai nebebuvo taikytini, kai ji pradėjo auginti vaikus, turėjo būti pradėti taikyti valstybės narės, į kurią ji persikėlė gyventi, t. y. Belgijos, teisės aktai, pagal kuriuos ir turėjo būti reglamentuotas ginčijamos papildomos išmokos prie senatvės pensijos skyrimas.

60. Reikia pažymėti, kad taikant šias kolizines normas, mano manymu, nėra svarbu, kad nuo 1984 m. sausio 1 d., t. y. prieš gimstant antram vaikui, D. Reichel-Albert mokėjo savanoriškas įmokas Vokietijoje. Iš tiesų, kadangi socialinė apsauga yra viena iš sričių, kuriose suinteresuotieji asmenys negali laisvai pasirinkti nacionalinės sistemos, kuri jiems būtų taikoma, jų valios išreiškimas negali turėti įtakos nustatant šiuo atveju taikytinus teisės aktus³², nebent tokia galimybė aiškiai numatyta reglamente³³.

61. Dėl šių priežasčių manau, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis Belgijos Karalystė yra „valstybė narė, <...> kompetentinga pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalies pradžią.

3. Iš Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio galinčios kilti pareigos

62. Darant prielaidą, kad Teisingumo Teismas pripažins reglamentus Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 taikytiniais nagrinėjant šią bylą, nors su tuo nesutinku, taip pat reikia įvertinti Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalies nuostatų konkretų poveikį valstybės narės socialinės apsaugos institucijos, turinčios nagrinėti tokią situaciją, kokia buvo pateikta DRN, sprendimams. Primenu, kad Teisingumo Teismas minėtas nuostatas turi aiškinti pirmą kartą, o tai nelengva, atsižvelgiant į gana sudėtingą jų turinį.

63. Mano manymu, Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta ne tikra kolizinė norma, nes jame šiuo klausimu pateikiama nuoroda į Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinėje dalyje įtvirtintas kolizines normas, bet materialinė norma, kuria, kaip matyti iš jos pavadinimo, siekiama „vaiko auginimo laikotarpių [įskaitymo]“. Į naują nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo

30 — Minėtame Sprendime *Kauer* šiuo klausimu daroma nuoroda į minėto Sprendimo *Ten Holder* 14 punktą ir 1992 m. kovo 10 d. Sprendimo *Twomey* (C-215/90, Rink. p. I-1823) 10 punktą.

31 — Vadovaujantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, priežastis, dėl kurios DRN sveikatos draudimo atveju manė buvus ryšį su Belgija, o ne Vokietija.

32 — Taikytinos teisės pasirinkimas negalimas, nes Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinės dalies nuostatos sudaro baigtinę ir vienodą teisės aktų kolizijos taisyklių sistemą (dėl Reglamento Nr. 1408/71 žr. 1991 m. spalio 4 d. Sprendimo *De Paep*, C-196/90, Rink. p. I-4815, 18 punktą). Taip pat matyti, kad valstybės narės neturi galimybės nuspręsti, kokia apimtimi taikytini jų pačių teisės aktai, o kokia – kitos valstybės narės teisės aktai (1982 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Kuijpers*, 276/81, Rink. p. 3027, 14 punktą).

33 — Žr., pvz., Reglamento Nr. 883/2004 14 straipsnio 2 dalį.

struktūrą ši nuostata buvo įtraukta atsižvelgus į Teisingumo Teismo praktiką visų pirma minėtuose sprendimuose *Elsen* ir *Kauer*. Minėtu 44 straipsniu buvo numatyta tik papildoma kompetencija valstybei narei, kuri nebūtų kompetentinga, kai taikomos bendrosios normos, kad būtų galima įskaityti vaiko auginimo laikotarpius, jei įvykdomos minėtame straipsnyje įtvirtintos sąlygos.

64. Reikia pažymėti, kad nagrinėjamos nuostatos pirmoji redakcija buvo tokia³⁴: „nepažeidžiant Reglamento [Nr. 883/2004] II antraštinėje dalyje nustatytos valstybės narės kompetencijos, valstybės narės, kurioje išmokos gavėjas per dvylika mėnesių po vaiko gimimo praleido daugiausiai laiko, įstaiga atsižvelgia į laikotarpius, kuriuos asmuo skyrė vaiko priežiūrai būdamas kitoje valstybėje narėje, nebent kitos valstybės narės teisės aktai taptų taikytiniais suinteresuotajam asmeniui dėl jo ten pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo dirbto darbo“. Taigi šioje nuostatoje įtvirtinta pareiga atsižvelgti į vaiko auginimo laikotarpius, paprastai tenkanti įsidarbinimo valstybės institucijai ir – papildomai – gyvenamosios vietos valstybės narės institucijai, jei suinteresuotasis asmuo šioje valstybėje gyveno nustatytą minimalų laikotarpį.

65. Pagal aktualią redakciją tam, kad būtų taikoma Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalis, visų pirma būtina, kad pagal valstybės narės, kuri yra kompetentinga pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį, teisės aktus būtų neatsižvelgiama į vaiko auginimo laikotarpius. Tik tuomet, kai pagal pagrindinius taikytinus teisės aktus minėti laikotarpiai nesukelia jokių teisinių pasekmių, kitos valstybės narės socialinės apsaugos institucija³⁵ gali būti įpareigota į juos atsižvelgti.

66. Šiuo atveju manau, kad D. Reichel-Albert pateiktam prašymui dėl papildomos išmokos prie senatvės pensijos turėjo būti taikytini Belgijos teisės aktai. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos negalima aiškiai suprasti, ar pagal Belgijos teisės aktus nėra numatyta tokia lengvata D. Reichel-Albert situacijoje esančiam asmeniui. Vokietijos ir Austrijos vyriausybės, darydamos nuorodą į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, bei Komisija pažymi, kad Belgijos teisėje numatyta galimybė gauti naudos iš vaikams auginti skirtų laikotarpių.

67. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad „Belgija savo teisės aktuose numato galimybę įskaityti vaiko auginimo laikotarpius, todėl vaiko auginimo laikotarpių galimas pripažinimas Vokietijoje negali būti pagrįstas tuo, jog kitoje valstybėje narėje tokių laikotarpių įskaitymas nenumatytas“. Jis taip pat nurodo, kad „šiuo atveju svarbu ne tai, ar, konkrečiai kalbant, vaiko auginimo laikotarpiai iš tiesų bus įskaityti, bet tik ar valstybės narės teisės aktuose iš esmės numatytas vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas vertinant suinteresuotojo asmens situaciją dėl senatvės pensijos“. Pritariu tokiam vertinimui, pagal kurį pakaktų, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinę dalį kompetentinga valstybė narė, šiuo atveju Belgijos Karalystė, suteiktų galimybę įskaityti tokius laikotarpius. Nesvarbu, kad *in concreto* suinteresuotasis asmuo dėl savo asmeninės situacijos nepasinaudoja šia lengvata.

68. Antra, pagal Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnį taip pat reikalaujama, kad atitinkamam asmeniui pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį būtų taikomi kitos valstybės narės teisės aktai (šiuo atveju tai galėtų būti Vokietijos įstatymai), todėl kad jis vykdė veiklą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo tada, kai pagal tuos teisės aktus imta atsižvelgti į vaiko auginimo laikotarpį atitinkamo vaiko atžvilgiu.

34 — Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sąlygas pasiūlymo (COM(2006) 16 galutinis) 44 straipsnis.

35 — Minėto reglamento 10 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad „kompetentinga įstaiga [yra ta], kurios teisės aktai taikomi arba kuri atsako už tam tikrų išmokų mokėjimą“.

69. Tačiau šioje byloje ginčijamu laikotarpiu D. Reichel-Albert nebevykdė veiklos pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo, susijusios su Vokietijos teritorija Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalyje įtvirtintomis sąlygomis. Tuo jos situacija aiškiai skiriasi nuo byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Elsen*, nagrinėtos situacijos, kai iki pat vaiko, kurį augino, gimimo motina vykdė veiklą kaip užsienio valstybės darbuotoja valstybės narės, iš kurios ji reikalavo su šiuo auginimo laikotarpiu susijusios socialinės lengvatos, teritorijoje.

70. Tik kai abu minėti kriterijai tenkinami, valstybės narės, kurios teisės aktai buvo taikytini, nes atitinkamas asmuo jos teritorijoje vykdė profesinę veiklą, institucija, laikydama savo pačios teisės aktų, privalo atsižvelgti į kitoje valstybėje narėje įgytą vaiko auginimo laikotarpį taip, lyg vaikas būtų buvęs auginamas jos teritorijoje.

71. Todėl manau, kad pagrindinėje byloje Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalis netaikytina ne tik *ratione temporis*, bet, kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė bei Komisija, ir dėl to, jog D. Reichel-Albert asmeninė padėtis neatitinka šioje nuostatoje įtvirtintų sąlygų. Taigi Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis negali būti aiškinamas kaip įpareigojantis DRN, kaip nurodyta šiame straipsnyje, vadovaujantis Vokietijos teisės aktais, įskaityti D. Reichel-Albert Belgijos teritorijoje įgytus auginimo laikotarpius taip, lyg jie būtų įgyti Vokietijos teritorijoje.

72. Vadovaudamasi šia išvada dėl Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio netaikymo, Komisija teigia, kad atsakymą į prejudicinius klausimus reikia pateikti remiantis ne minėtu reglamentu, bet pirmine teise, visų pirma SESV 21 ir 45 straipsniais. Aš nesutinku su tokia pozicija.

D – Dėl nacionalinės teisės nuostatų, dėl kurių pateikti prejudiciniai klausimai, suderinamumo su Sąjungos teise vertinimo

73. Jei, kitaip, nei siūlau, Teisingumo Teismas nuspręstų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą socialinę lengvatą turėtų reglamentuoti Vokietijos teisės aktai, nes kartu taikant Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinę dalį ir Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnį arba pagal analogiją minėtiems sprendimams *Elsen* ir *Kauer* turėtų būti pratęstas įsidarbinimo valstybės narės teisės aktų taikymas, reikia išnagrinėti, ar valstybės narės teisės aktų nuostatos, kaip antai prejudiciniuose klausimuose nurodytos SGB VI nuostatos, nepažeidžia Sąjungos teisės reikalavimų.

74. Šiuo atveju reikia išskirti dvi situacijas, atsižvelgiant į galimą Teisingumo Teismo poziciją dėl anksčiau išnagrinėtų klausimų.

75. Viena vertus, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad šioje byloje taikytinas Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis, manau, kaip ir Komisija, jog Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnis įpareigoja Vokietijos Federacinę Respubliką įskaityti vaikų auginimo laikotarpius, kuriuos suinteresuotasis asmuo įgijo kitoje valstybėje narėje, ir kitos valstybės narės socialinės apsaugos sistemai sumokėtas įmokas taip pat, lyg šios faktinės aplinkybės ir įvykiai būtų įvykę Vokietijoje, t. y. suteikiant jiems tokias pat teises pasekmes. Vokietijos vyriausybė neginčijo, kad, apskaičiuojant senatvės pensiją, kitoje valstybėje narėje įgyti vaikų auginimo laikotarpiai nebūtų įskaityti taip pat, esant situacijai, kai vaikai būtų auginami Vokietijoje, ir situacijai kaip D. Reichel-Albert. Tas pats taikytina ir kalbant apie ieškovės sutuoktinio mokėtas įmokas senatvės draudimo sistemai Belgijoje.

76. Reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į tai, jog Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnyje kodifikuojamas bendrasis vienodo požiūrio principas ir ši nuostata neturi jokios reikšmės nustatant kompetentingą valstybę narę ir taikytinus teisės aktus³⁶, nereikia atsakyti į klausimą, ar nagrinėjamos Vokietijos teisės nuostatos galėtų prieštarauti SESV 21 ir 45 straipsniams³⁷.

77. Kita vertus, jei Teisingumo Teismas pritartų mano siūlymui pripažinti, kad Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis šioje byloje nėra svarbus, tokį patį rezultatą lemtų aiškinant Reglamentą Nr. 1408/71 įtvirtintos teismo praktikos taikymas. Iš tiesų Teisingumo Teismas yra įtvirtinęs kitoje valstybėje narėje susiklosčiusių faktinių aplinkybių sulyginimo principą, kuris iš esmės sutampa su tuo, kas šiuo metu tiesiogiai įtvirtinta Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnyje³⁸.

78. Todėl, nepaisant to, kuris iš minėtų teisinių pagrindų būtų pasirinktas, mano manymu, reikia pripažinti, kad ginčijamos materialiosios teisės nuostatos nesuderinamos su Sąjungos teisės reikalavimais, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, jog pagrindinėje byloje turėtų būti taikytina Vokietijos teisė.

V – Išvada

79. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, siūlau Teisingumo Teismui į *Sozialgericht Würzburg* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

— Pagrindinis atsakymas:

„Kadangi 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką, 44 straipsnio 2 dalis netaikytina pagrindinėje procedūroje *ratione temporis*, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, pateikti prejudiciniai klausimai netenka prasmės. Todėl į juos atsakyti nebereikia.“

— Nusprendus netaikyti ankstesnio atsakymo, jei minėtas reglamentas būtų pripažintas taikytinu, siūlau Teisingumo Teismui pripažinti, kad:

„Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalis neprieštarauja tam, kad jei pagal 2009 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo II antraštinę dalį taikant kompetentingos valstybės narės teisės aktus neatsižvelgiama į vaiko auginimo laikotarpius, kitos valstybės narės, kurios teisės aktai suinteresuotajam asmeniui taikomi papildomai minėtame 44 straipsnyje numatytais sąlygomis, institucija nepripažįsta atitinkamo laikotarpio vaikų auginimo laikotarpiu taip, lyg vaikas būtų buvęs auginamas jos

36 — Žr. Reglamento Nr. 883/2004 11 konstatuojamąją dalį.

37 — Minėtas papildymas 5 straipsniu reiškia, kad jei Reglamentas Nr. 883/2004 taikytinas, nėra prasmės remtis teismų praktikoje socialinės apsaugos srityje dažnai minimu diskriminavimo dėl pilietybės draudimo principu. Žr. S. Dern komentarą leidinyje F. Schreiber ir kt. „VO (EG) Nr. 883/2004, Verordnung zur Koordinierung der Systeme der sozialen Sicherheit“, Miunchenas, C. H. Beck, 2012, p. 69.

38 — Visų pirma žr. išvados byloje, kurioje buvo priimtas 2004 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Öztürk* (C-373/02, Rink. p. I-3605), 41 ir paskesniuose punktuose minėtus sprendimus; šioje išvadoje generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer pažymėjo, jog teismų praktikoje „buvo pripažinta, kad teisės į tam tikras socialinės apsaugos išmokas arba kitas lengvatas pripažinimo darbuotojams migrantams atveju vienodo požiūrio principas įpareigoja kiekvieną valstybę narę atsižvelgti į tam tikras kitose valstybėse narėse įvykusias faktines aplinkybes, kad prilygintų jas vykstančioms savo teritorijoje“.

teritorijoje, kai nagrinėjamu atveju netenkinami šios valstybės narės teisės aktuose įtvirtinti kriterijai. Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio aiškinimo negali pakeisti vien faktinė aplinkybė, kad tokių laikotarpių įskaitymas pripažįstamas teisiškai, bet dėl nagrinėjamos situacijos ypatumų praktikoje netaikomas nei pagrindinėje kompetentingoje valstybėje narėje, nei minėtoje kitoje valstybėje narėje.“

— Nusprendus netaikyti ir šio atsakymo, jei, vadovaujantis Reglamento Nr. 883/2004 II antraštine dalimi ir Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsniu, pagrindinės bylos situacija turėtų būti reglamentuojama prejudiciniuose klausimuose nurodytomis Vokietijos teisės nuostatomis, siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad:

„Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnis įpareigoja valstybę narę, jei ji pripažįstama kompetentinga pagal Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinę dalį arba jai kyla Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalies pradžioje numatyta pareiga pripažinti tas pačias įgytų auginimo laikotarpių ir kitai valstybei narei sumokėtų įmokų teises pasekmes, lyg šios faktinės aplinkybės arba įvykiai būtų įvykę jos teritorijoje.“